

תקציר "טעמי המקרא והתורה שבעל-פה".

פישר זלמן, MPHIL

הדף היומי 5 ד' 13 תל-אביב 6944027 ת"ד 43246 ת"א 6143201

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221
http://www.Taamei-Hamikra.co.il

English Abstract: The Written Torah Cantillation Patterns & the Oral Torah Exegesis & Law

The known Oral Torah exegesis is explicitly based on Torah textual analysis principles.

A hypothesis is postulated that some of the Oral Torah exegesis and resulting law is implied by Cantillation Symbols (CSs') and by Cantillation Patterns (CPs') functionalities that usually indicate HOW to analyse the Torah content and rarely WHAT to expose.

CPs are various length, fixed order sequences of specific CSs. There might be more than one functionality associated with a CS or CP. The model forecasts similar "HOW to analyse" in verses unexplored beforehand. These functionalities expand on (Hebrew Ribui) and exclude from (Hebrew Mi'ut) the written text in various forms. Usually a process follows the text from right to left but sometimes it is also backwards.

Certain CPs functionalities resemble elements of the formally formulated and listed 13 and 32 or more Hermeneutics that are Methodical Processes of Torah Exegesis (called in Hebrew Midot She Hatorach VeHaAgadda Nidreshet Bahem).

The computerized Torah version of Keter (crown) of Aram Tzova holds 79978 words, and 84367 cantillation symbols (including hyphen and "stress" (ga'ia) symbols) and without the latter 69606.

The conclusions are based on analysis of about 8400 CSs including about 200 hyphens and forming over 4000 catalogued CPs.

תקציר.

הפרשנות של התורה שבעל-פה מבוססת על עקרונות ניתוח תכנים של התנ"ך.

הקב"ה זיכנו להציע השערה, שחלק מהפרשנות של התורה שבעל-פה וההלכה המתבררת מרומזים בהטעמה רעיונית, המתבטאה בתפקידי טעמי המקרא ובתבניות טעמי המקרא המלמדים איך ללמוד מקרא מסוים ורק לפעמים מה ללמוד.

תבניות הטעמים הן באורכים שונים, בעלות סדר קבוע של טעמי המקרא מסוימים. לכל טעם ותבנית עשויים להיות מספר תפקידים. המודל מאפשר לצפות שבמקומות נוספים שניגשים ללמוד אותם תהיה בתורה שבעל-פה דרך לימוד דומה.

תפקידי תבניות הטעמים מרבות וממעטות מהתוכן שעליו הן נסמכות ובסיבתו בדרכי לימוד שונות של רבוי ומיעוט. בדרך כלל תהליך הניתוח פועל מימין לשמאל ולפעמים פועל לאחור (לכתוב אלפניו). תבניות טעמים מסוימות הן בעלות מאפיינים מסוימים של מידות שהתורה נדרשת בהן, הן מבין י"ג מידות והן מבין ל"ב או יותר מידות שהתורה והאגדה נדרשת בהם.

חלק התורה של הגירסה הממוחשבת של "כתר ארם צובא" (מפעל מקראות גדולות, אוני' בר-אילן, בראשות פרופ' כהן מנחם) מכיל 79978 מלים, ו-84367 סימני טעמים (כולל מקף וגעיה) ובלי האחרונים 69606 סימני טעם. המסקנות מבוססות על כ-8400 סימני טעם הכוללים כ-200 מקפים, והמרכיבים כ-4000 תבניות טעמים מקוטלגות.

מבוא ומקורות.

הרב מרדכי ברואר ז"ל מסיים את ספרו "פיסוק טעמים שבמקרא" "חכמת הטעמים תורה היא ולימוד היא צריכה. יבואו נא רבים ויעסקו בחוקיהם ובכלליהם. ... ירבו דרישה ומחקר ובין כולם תתפרסם חכמתם ויתגלה יופים, ויחזור אלינו מקצוע עזוב, תורה שלמה שהלכה ונשתכחה מהלב". עכ"ד. קיימות גישות אחדות להסברת תפקידי הטעמים. כל אחת מאירה אספקט מסוים שלהם. כל שיטה מחייבת תמיכה מספרית של מופעים המוסברים בעקביות עם קשרם הפרשני.

מקורות פותחי דרך הם תנ"ך והתורה שבעל-פה בגרסאות מודפסות וממוחשבות וביניהם **כת"ר ארם צובא** הממוחשב, מפעל מקראות גדולות, אוני' בר-אילן, בראשות פרופ' כהן מנחם; **שו"ת בר-אילן**, אוצר החכמה.

אסמכתאות אחדות לעיון וההסקות מהם לתפקידי טעמים בהלכה ובאגדה בנוסף על דרשות בתורת הסוד. שנים רבות הייתי מודע לדרשות אחדות של הגר"א על טעמי המקרא¹. בעזושי"ת עלה בדעתי, שיתכן לעסוק בכל טעמי המקרא ולעיין בשייכותם לדרשות חז"ל שיתכן ומהוות להם רמז. הרב יוסף רפאל פאלוך זצ"ל הציע להסתכל על תפקידי הטעמים ע"פ עליונים אמצעים ותחתונים ע"פ תורת האר"י בספר **שערי הרמח"ל**. נושא טעמים עליונים אמצעים ותחתונים נדרש גם **שער ההקדמות** לרבי חיים ויטאל ע"פ תורת האר"י.

נאמר ב-**בבלי פסחים קיט,א מאי** למכסה עתיק יומין זה המכסה דברים שכיסה עתיק יומין ומאי נינהו סתרי תורה ואיכא דאמרי זה המגלה דברים שכיסה עתיק יומין מאי נינהו טעמי תורה. אפשר כי זה רומז ללימוד התורה בדרך הפרד"ס ע"פ תוכן וגם למתגלה מן העיון ע"פ תפקידי הטעמים המדריכים איך לדרוש את הכתוב (הערת רב י"מ כרמל נ"י מכון אבני שוהם על עיון זה). **זהר שמות** (שני בפר') **יתרו צגב** פסוק (כ,יג) **לֹא תִרְצַח לֹא תִנְאַף לֹא תִנָּבֵא** אי לאו דפסקא טעמא ... (היינו טעם טפחא = טרחא) ע"י ההפסקה של הטעם בית דין יכול לדון נפשות, אדם יכול להוליד, בי"ד יכול לגנוב דעת ולהוציא אמת לאור.

הסבר בדרך תורת הסוד כגון הנמצא הרבה ב"זוהר חדש חלק ב", שבו טעמי המקרא מופיעים ברצפים של טעמים ללא קשר לכתובים ואין רצפים כאלה בתנ"ך. הרצף מלמד ענין בתורת הסוד. אין לזה קטלוג. ב- **תקוני הזוהר חלק ב'** יש דרשות ע"פ טעמי המקרא בתורת הסוד ואפשר כי יש להם תפקידים שלא הובנו על ידי עד עתה. ביניהם גג זי"ן במילה **זרקא** נמשל למאזניים. אפשר להשתמש בהמשלה זאת במובן של מעלה ומוריד, מוסיף וגורע, מקרב ומרחיק, מאריך או מקצר (עצם, זמן). צורת **זרקא** כמתאר כריכה, תנועה תנודתית. (ג סיון התשע"ג) **תיקון כ"א** רבי"ע דיוקנא דומיא דרומ"ח (ארבע זוויות) ופי' **מתוק מדבש** ע"פ הגר"א וכסא המלך שהוא צורת מרובע מחודד בד' צדדיו. אזלא-גרש ו-גרשיים – גרוש (כעין יציאה). ספר **הכוזרי**, מאמר שני, סעיף פ' נמצאת התיחסות קצרה לנושא הטעמים והמפרשים רב מרדכי גניזי ובעל "אוצר נחמד" הרב ישראל הלוי מסבירים את השפעת הטעמים על הניקוד, ראה סעיף תפקידי **אתנה. סלוק. זקף (קטן ול- גדול)**, סגול' רביע, שלשלת.

חובות הלבבות – רבינו בחיי פקודה, שער ג' פ"ד, **רבינו בחיי על התורה** (הפניית הבחור יצחק שאול אוילבירט נ"י) חלק ד' מפתחות, ע' תרנג, ערך טעמים ונקודות, ... מתוך הטעמים שבתורה אנו מבינים מה שלא נכתב בה, כענין התנועות שבאדם שמתוכם נדע כוונת לבו, א שכא; ... ראה טעם **פזר** – מעביר שפע **חובות הלבבות** – רבינו בחיי פקודה, שער ג' פ"ד (הפניית הרב עזריאל זילברברג הי"ו) מתוארות עשר שיטות לימוד בתורה והשלשית בין היתר חיפשה הסבר לנגינות (טעמי המקרא), אבל מביקורתו של חובות הלבבות עליהם נראה שלא עסקו בדרשות חז"ל ולא בקשר בינם לתבניות הטעמים. העיון הזה מנסה לזהות קשר בין מופע תבנית טעמים ובין דרשות חז"ל. הסברים לטעמים, בדרך כלל, בודדים מופיעים בספרי **החסידות והמוסר**. אין לזה קטלוג.

¹ ראה במאמר טעמי המקרא במורשת אשכנז, ר' יונה עמנואל זצ"ל, המעיין תשס"ב, ד. 14 פסוקים בתורה, I באסתר ראה הספר **מודלג על ההרים-כהלכות הפסח** – תבניות טעמים אחדות ע"פ הגר"א, קדמא ואולא – קשר לשרש קד"ם, רביע – קשר לארבע, תביר – שבר

אמרי נועם, הרב הורוויץ מאיר בן אליעזר, מועדים וחדשי השנה חסידות {3} ע' 143, התרנ"ו (ע"פ אוצר החכמה מצאתי בגירסה 5 או 6) – הרבי מדזיקוב, אפשרות לתפקיד לצירוף בין הטעמים זקף-קטן זקף-גדול.

(ספר בן 5 עמודים) **טעמי הטעמים** – יצחק בן יעקב הכהן (אוצר החכמה) פוענח מכת"י ע"י גרשום שלום, הובא לדפוס שנת התרפ"ז². ספר בן ארבעה עמודים העוסק בתורת הסוד. מתוכו למדנו (א) טעם רביע בין היתר מלמד על עצם רביעי (ב) תלשא בתפקיד תלוש ומגורש. (ג) אזל"א-גר"ש – לגרש ממחיצתו, (טט – כעין יציאה) (ד) שני גרישי"ן – זה לגרש זה וזה לגרש זה (טט – כעין יציאה) (ה) דרג"א תבי"ר – דרג"א כדמות שלושה שברים ע"י תביר. תביר - לשבור. (ו) פזר-גדול – פירוד, פיזור י"ב שבטים זה מזה (ז) זקף-קטן – יש ב' נקודות הם שני שרים (טט – שני עצמים) (ח) מאריך טרחא – מאריך (טט – זמן) טורח (טט – צרות) הגלות

מגלה עמוקות פ' בהעלתך (הפניית הרב רפאל שוואב הי"ו) סוד טעמי המקרא: זרקא סגול' - מי שזרוק במחשבתו וכוונתו בכריכה: ... 'מונח רביעי' - אף שאנו מונחים בגלות רביעי הזה, 'מהפך פשטא' - יהפך הקב"ה ויפשוט העקימות של נחש הקדמוני שכרוך על עקבו. 'זקף קטן' - כי קטן יעקב ויזקוף הקב"ה: מסקנה: (א) זרקא – בתפקיד כריכה, אפשר מבטא תנועה שמוסיפה או גורעת, מקרבת ומרחיקה, (ב) סגול' – דבר הסמוך לדבר, אפשר דומה אבל לאו דווקא שווה לו, (ג) מונח רביעי – קשר למספר ארבע, (ד) מהפך פשטא – בתפקיד היפוך – הוצאה ממצב אחד (כאן עקום) והעברה למצב אחר (כאן קו פשוט – ישר) (ה) זקף-קטן – בתפקיד הקמה, אפשר שבמובן של קומה מעל קומה, זהו שתי קומות

"נפש החיים" – הרב חיים מוולאז'ין (הפניית ר' יאיר פינצ'ובר מחבר ספר **קריאה עם טעם**) זהר חדש שה"ש נ"ז ע"ד ... ולכן נקראים טעמים, כמו שהטעם והפירוש של כל ענין הוא השכל הנסתר שבענין, שמתוכו יוכל האדם להבינו במחשבתו. **טעמי המקרא** – הוצאת אשכול, **מאור התורה** – הרב וויינשטאק משה יאיר,

"אור החמה" – הרב קרויזר זונדל – זרקא סגול בתפקיד עולה או יורד (= מוסיף או גורע) ועוד טעמים ללא קטלוג, **"מלבוש לשבת ויום טוב"** – האדמו"ר אייכנשטיין ישכר בריש – קטלוג 372 מופעי זרקא סגול בתורה בתפקיד שמחה (כעין מוסיף ברוחניות) או צער (כעין גורע ברוחניות), ועוד טעמים,

"פרי חיים" – האדמו"ר חיים יעקב מקומרנא – ירושלים, 42 מופעי זקף-גדול בכר' פינחס; בתפקיד שם הוי' מצורתו בשלוש סימנים כעין אותיות יו"ד יו"ד ו"ו ,

"תפוחי חיים" – הרב פאנעט חיים אלטר, עשרות מופעי רביע ועוד בהלכה ואגדה, **טעמי הטעמים** – הרב דזיאלאשבסקי, עשרות מופעי רביע ועוד בהלכה ואגדה.

"ק"ן טעמים" – ר' שטרנפלד נחמן, פרפראות בטעם פזר (מלמד רעיון למקום אחר, בד"כ לא בהלכה) 150 מ-159 מופעי פזר בתורה,

"יאר הפסיק" – הרב שפירא ישראל איסר, 12 תפקידים הילכתיים לטעם פסק מרוב או כל 381 מופעיו בתורה, וכולל את 259 מופעי מונח לגרמיה שסימונו מונח פסק. **"תורת הפסק"** – הרב י"ר מורסייאנו, **"תורת המונח"** – הרב פוזן יעקב יחזקאל, מאות מופעי מונח שבין בעלי הקורא מוכרים כמונח מיוחד בקריאתם. דוגמאות מ- **"תורת המקף"** (כתב יד) – הרב פוזן י"י, **"פלאי התביר - בראשית"** – הרב עמרם קורח,

השיטה התחבירית, המציעה את שיטת חלוקת הטעמים בתנ"ך לזוגות הטעמים וטווחי שלטון, המקורות הבאים עוסקים בין היתר בשיטה זאת ומוצגים כאן בסדר פרסומם,

² נמצא באוצר החכמה במוצאי שבת, ל שבט ליל ראש חודש אדר התשע"ג

- Wickes, William (1887), *A Treatise on the Accentuation of the Twenty-One so-called Prose Books of the Old Testament*, Oxford.

פיסוק טעמים שבמקרא – הרב ברויאר מרדכי, **פיסוק ע"פ טעמי המקרא** (תורה וספרי אמ"ת) – ר' פרלמן

מיכאל, **המקרא בין טעמים לפרשנות** – פרופ' קוגוט שמחה, **תורת הטעמים** – רב אברהם ויסבלום

יש הסבורים שהיא מצליחה להסביר הרבה מפרשנויות התנ"ך ויש הסבורים שהיא מסבירה את כל המקומות בהם ישנו טעם טפחא בצורה פשוטה ומשכנעת, וכן יתר צירופי הטעמים.

לאור מה שסקרנו בספרות בנושא לא נראה שנסקרו 5846 פסוקים בתורה שבהם 11294 מופעי טפחא (המספרים ע"פ כת"ר ארם צובא הממוחשב ע"י מכון מקראות גדול בראשות פרופ' מנחם כהן הי"ו, בר-אילן).

השיטה הרווחת, התחבירית לא מסבירה את תפקיד הטעם מעבר להצגתו כעוצר או מחבר – משרת. תפקידים אלו מוכרים מקדמת דנא. בדקנו בספרי הרב ברויאר, ר' פרלמן, פרופ' קוגוט, ר' ויסבלום. לא מצאנו בהם שיאמר בהם מהו תפקיד הטעם או תבנית הטעמים בדרשות התורה שבעל-פה. פרופ' קוגוט בספרו **"המקרא בין טעמים לפרשנות"** מציג מידת לימוד "לפניו ואחריו" (ראה מאמר מהרז"ו במבוא מדרש רבה (וילנה)) עם פסוק אחד בלבד ואינו מסביר איך הטעמים בשיטת הזוגות מלמדים זאת. בעבודה שלנו זוהתה לפחות תבנית אחת שמרמזת לימוד זה, ויש קיטלוג כתובים שכך נלמדים. פרופ' קוגוט מציג נושא של קריאה כפולה בלי תבנית. בעבודה שלנו זוהתה תבנית שמרמזת לימוד זה. קריאה כפולה של התוכן לדרשות שונות. והיא כנראה מופע של מידה י"א במידות של ר' אלעזר סדור שנחלק המוצגת במאמר זה.

היחיד שעשה את שיטת הזוגות וטווחי שלטון על כל התנ"ך הוא **"מקרא ומסורה"** ר' אלישע בן-עזרא אבל גם הוא אינו מסביר את המשמעויות הלימודיות של החלוקות האלו.

מספר המופעים המופיעים בספרים של שיטת הזוגות עם הסברים של התוכן על פיהם אינו מספיק כדי לקבוע מובהקות סטטיסטית אפילו בקבוצות חלקיות, לכן מבחינה זאת שיטת הזוגות וטווחי שלטון אינה מוכחת.

לגבי טעם טפחא כטעם עוצר עולה שאלה מעניינת מבועלי קורא שונים. כיצד נסביר את המופעים הרבים של טעם טפחא כאשר הוא מטעים נסמך ואחריו מופרד ממנו הסומך המוטעם באתנח או סלוק. תשובתינו היא שיש לו תפקיד והתנהגות נוספים על היותו עוצר. ותפקיד זה פעיל לעתים ובמקביל להיותו עוצר. באופן זה יתקיימו שני הלימודים ב-(שמות בשלח טו, י) **צָלַלְוּ כְּעוֹפֹרֶת בְּמַיִם אֲדִירִים**: מיס אדירים, מצרים אדירים).

לטפחא כמו להרבה טעמים אחרים יש יותר מתפקיד אחד.

יש 411 פסוקים בתורה הפותחים בטפחא (נשוא הדוגמאות הפותחות את המאמר). באחד התפקידים מהאוסף הוא מלמד על קשרים לנושא קבלת עול מלכות שמים ע"י ישראל והעמים ומה קורה כשאינן קבלת עול מלכות שמים, קשר לבריאה, התחדשות הבריאה, אחדות עם הבורא. תדירות הופעתה הממוצעת היא 14.2238 פסוקים .

השיטה המוצגת על-ידינו מחפשת מתאם עקבי בין לימודי התורה שבעל-פה בהלכה ובאגדה ובין תפקידי הטעמים הנבנים ממסקנות העיון ומשתכללים ככל שמתקדמים בצבר המופעים הנבדקים. התחלנו ממשמע השמות של טעם קדמא ואזלא ורביע כפי שכתב הגר"א אבל בהם ובשאר הטעמים הנסיון המצטבר הביא אל המסקנות על תפקידיהם ועל קשר אפשרי לשמותיהם. וכן יכולת חיזוי איך ידרש בתורה שבעל-פה כתוב מסוים ולא מה ידרש.

הקטלוגים לפי תבניות טעמים מכילים מעל ל-4000 מופעים שאמנם במובהקות סטטיסטית רובם עדיין

אינם מובהקים אבל גם אי אפשר לדחות אותם. למשל בתורה תלשות כ-30% מ- (627 או 629), פזר 50% מ-(159), זקף-גדול 35% מ-(527), רביע 18% מ-(2447), זרקא סגול 35% מ-(372), קדמא ואזלא ברוב מובהק של דרשות כלל ופרט וכלל בגמרא.

היה נתנהל כדברי הרב ברויאר ז"ל, ונגלה קבוצות חלקיות כל אחת עם יופיה ואפילו השלמה לעבודה של אחרים ולא נתנצח מי מכריע את מי.

המאמר.

התנ"ך הכתוב על קלף הוא רצף של מלים ללא סימוני פיסוק. התורה שבעל-פה מפסקת את הרצף הזה ע"י טעמי המקרא.

מגירסת "כתר ארם צובא" של התנ"ך מוכרים 26 סימני טעמי המקרא, כאשר אחדים מהם משמשים ביותר מתפקיד אחד, תלוי במיקומם במלה ובחצי פסוק.

הגר"א תיאר 37 תפקידים פיסוקיים, והציע לדרוש משמות טעמי המקרא דברים אחרים, מעין הדברים המופיעים בספרות העוסקת בפנימיות התורה בנושא שמות וצירופי הטעמים. ר' יונה עמנואל זצ"ל הביא ב-"טעמי המקרא במורשת אשכנז" 14 דרשות מהגר"א, שרובן פירוש אגדתא. אחת מהן שהכרתי קודם לכן היוותה נקודת יציאה לעיון.

מוצגות שלוש מתוך יותר שיטות של שמות של טעמי המקרא בכ"א ספרי תנ"ך ולא בשלושה הספרים איוב משלי תהלים.

[ספר מאור התורה - הרב וויינשטאק זצ"ל], [המקרא בין תחביר לפרשנות - פרופ' קוגוט הי"ו] מציגים את הטעמים לפי תפקידם התחבירי כעוצרים בארבע מדרגות ומחברים-משרתים במדרגה אחת בשמותם כמנהג האשכנזים

דרגת העוצר קיסר אתנחא, סלוק(=סוף-פסוק)

דרגת העוצר מלך סגול, זקף-קטן, זקף-גדול, שלשלת, טפקא

דרגת העוצר משנה רביעי, זרקא, פשטא, יתיב, תביר

דרגת העוצר שליש תלישא-גדולה, קרני-פרה, פזר, אזלא-גרש (=אזלא), גרשי"ם, מונח-לגרמיה |

טעמים משרתים תלישא-קטנה, קדמא, פסיק |, מקף-, דרגא, מרקא, מרקא-כפולה, מהפך, מונח, ירח-בן-יומו

לטובת הבנת הקורא מוצגים הטעמים לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים בשמותם כמנהג הספרדים

דרגת העוצר קיסר אתנח, סלוק(=סוף-פסוק)

דרגת העוצר מלך סגולתא, זקף-קטן, זקף-גדול, שלשלת, טרקא

דרגת העוצר משנה רביעי, זרקא, פשטא, תרי קדמין (=פשטא מלעלית), יתיב, תביר

דרגת העוצר שליש תלישא, קרני-פרה, פזר גדול, אזלא-גרש, שני גרשין, מונח-לגרמיה |

טעמים משרתים תרסא (=תלישא), קדמא, פסק |, מקף-, דרגא, מאריך, תרי טעמי (=תרי חוטנין),

שופר הולך, שופר מקפך, ירח-בן-יומו

הטעמים בשמותיהם כמנהג הספרדים ע"פ [חומש "איש מצליח" ישיבת כסא רחמים, הרב מאיר מאזוז ה"ו]

זרקא מקף-שופר הולך סגולתא

פזר גדול תלשא אזלא גריש פסק | רביע

קדמא שופר-מקף פשטא תרי קדמין (=פשטא מלעלית) זקף-קטן זקף-גדול

שלשלת שני-גרישין תרי טעמי (=תרי חוטנין)

דרגא תביר מאריך טרקא אתנח

יתיב מאריך טרקא סלוק (=סוף-פסוק)

טעמים נוספים: תרסא (=תילשא), ירח-בן-יומו, קרני-פרה

השינויים בין שמות הטעמים בשיטות השונות מגלים משהו מתפקידי טעמי המקרא, ולעתים מרמזים על כיוון חיפוש.

הקב"ה זיכני לעיין בקשר בין ההלכה ובין הגדרות תפקידי טעמי המקרא שהסקנו. מבסיס זה באים להסבר בתחומים אחרים בתורה שבעל-פה, התורמים לחיזוק ההשערות על הגדרות תפקידי טעמי המקרא.

מטרת מאמר זה

להטעים טעימה מה-הטעמה הרעיונית של חצאי פסוקי תורה

להדגים כיצד ההטעמה הרעיונית מדריכה איך ללמוד מקרא מוטעם או סביבתו מעבר לתפקיד הפיסוק

של טעמים עוצרים ומחברים.

נפתח בפסוק קבלת עול מלכות שמים

(דברים ואתחנן ו,ד) פ שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

[משנה ברכות פ"ב, מ"א] "היה קורא בתורה והגיע זמן המקרא (הע' של קריאת שמע) אם כיון לבו יצא ואם לאו לא יצא."

[בבלי ברכות יג,א] גמרא. "שמע מינה: מצות צריכות כוונה!" (הע' אחת הדרכים להשגת כוונה היא הבנת

הנאמר. הגמרא מבררת האם כוונה מושגת רק בלשון הקודש או בכל לשון שהקורא "שמע" מבין)

"תנו רבנן: קריאת שמע ככתבה, דברי רבי" (יהודה הנשיא, על הקורא להשמיע לאוזנו בלשון הקודש);

"וחכמים אומרים: בכל לשון ... שאתה שומע." (הע' וכך ההלכה)

כיצד נשתנתה משמעות מלת שְׁמַע מלשון יחיד למשמעות רבוי בכל לשון?

נשוא לטעם הראשון במלה הראשונה בפסוק הבא :

	ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד:	שָׁמַע יִשְׂרָאֵל	דברים ואתחנן ו,ד
	אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים:	אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ	שמות יתרו כב, (בטעם תחתון)
		בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים	בראשית א,א

החצאים הראשונים של הפסוקים בתבנית טעמים קרובה,

(נוסח אשכנזים) טפחא [מונח] אתנחא,

(נוסח ספרדים) טרפא [שופר הולך] אתנח.

בדומה ל"שמע" מלת אֲנֹכִי – טפחא (טרחא) בטעם תחתון, שנוי ורובי במתן תורה כל הדברות נאמרו בבת אחת במלת אֲנֹכִי ואח"כ חזר הקב"ה ופרטן.

מקורות: [תקוני זוהר, תיקון כב] [המתחיל בדף סג עמוד ב] ... 'י דבור דשריאי בפומא ועליה אתמר (תה' לג) בדבר י"י שמים נעשו ואיהו דבור חד דכליל עשר אמירן ורזא דמלה (תה' סב, יב) אַחַתּוּ דְּכָר אֱלֹהִים שְׁתֵּים־נָו שְׁמַעְתִּי לאחזאה בה דעשר דברן בדבור חד אתאמרן. שתיים זו אלין אנכי ולא יהיה לך ואיהו אחד חד ביניהו.

[הגר"א תיקון כב] ואיהו דבור חד דכליל כו'. כמ"ש נגע בבת וכליל בה כל עשר אמירן והיא יוד הנ"ל דכליל עשרה באות א': ורזא דמלה אחת כו' לאחזאה כו' ואיהו אחד ביניהו כו' הענין כי עשרת הדברות נאמרן בדבור אחד וחזרו ונאמרו בפרטות וכמ"ש ב-[מכילתא (דרבי שמעון בן יוחאי)] פרשת יתרו את כל הדברים מלמד שאמר המקום עשרת הדברות בדבור אחד מה שא"א לב"ו לומר כן שנאמר את כל הדברים ומה תלמוד לומר אנכי ולא יהיה לך אלא מלמד שאמר המקום 'י הדברות בדבור אחד וחזר ופרטן דבור דבור בפני עצמו.

[טעמי המצוות: מצוה ליחדו, ליקוטי הריקאנטי] וע"כ אמר כי בדבור אֲנֹכִי נכללו כולן.

[פסיקתא רבתי, תר"ס, ע' קמג] באֲנֹכִי נתתי את הדברות (שמי ית' כ,ב) אנכי ה' אלהיך

[זוהר ח"ב יתרו צג,ב] הני עשר אמירן דאורייתא אינון כללא דכל פקודי אורייתא כללא דעילא ותתא כללא דכל עשר אמירן דבראשית וגו'

נשוא לטעם הראשון במלה הראשונה בפסוק הנוסף :

	ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד:	שָׁמַע יִשְׂרָאֵל	דברים ואתחנן ו,ד
	אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים:	אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ	שמות יתרו כב, (בטעם תחתון)
	אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ:	בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים	בראשית א,א

החצאים הראשונים של הפסוקים בתבנית טעמים קרובה,

(נוסח אשכנזים) טפחא [מונח] אתנחא,

(נוסח ספרדים) טרפא [שופר הולך] אתנח.

בדומה לכך בְּרֵאשִׁית – טפחא, שנוי ורובי ללא הגבלת מרכא (מאריך), להודיע כי המאמר בראשית הוא רבוי מאמרות שנאמרו בבת אחת ואח"כ חזר הקב"ה ופרטן לסידור הבריאה דבר במקומו.

מקורות: [בבלי ראש השנה לב,א] רב יוסף אמר: כנגד עשרת הדברות שנאמרו לו למשה בסיני. רבי יוחנן

אמר : כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם. הי נינהו - ויאמר - (ויאמר) דבראשית תשעה הווי! (העי' ברי' פרק א' יש יותר מ-10 ויאמר ויש דיון איזה ויאמר שייך לעשרה מאמרות) - בראשית נמי מאמר הוא, דכתיב כדכתיב (תהלים לג,ו) **בְּדָבָר ה' שָׁמַיִם נִעְשׂוּ**

בזוהר נאמר מפורש כי **בְּרֵאשִׁית** הוא מאמר [זוהר כרך א (בראשית) פ'ר' בראשית דף ל עמוד א] **בְּרֵאשִׁית** ב' ראשית (במשמע בתוך ראשית) ראשית מאמר הוא נימא **בְּרֵאשִׁית** איהו מאמר, אלא עד לא נפיק ואתפשט חיליה (עד שלא יצא והתפשט רבוי כח המעשים) (לעיל ט"ו ע"ב) וכלא סתים ביה (הכל היה סתום – מוסתר בו) **בְּרֵאשִׁית** איהו ומאמר איהו, כיון דנפיק ואתפשט מניה חילין ראשית אקרי והוא מאמר בלחודוי (כיון שיצא והתפשט רבוי כח המעשים אז הוא נקרא ראשית, נקודת ההתחלה, והוא מאמר לעצמו) [זוהר כרך א (בראשית) פ'ר' בראשית דף לא עמוד ב] **בְּרֵאשִׁית** מאמר קרינן ליה והכי הוא ושיתא יומין נפקין מינה ואתכלילן ביה

[זוהר - ספרא דצניעותא כרך ב (שמות) פרשת תרומה דף קעח עמוד ב] **בְּרֵאשִׁית בְּרֵא, בְּרֵאשִׁית מאמר, בְּרֵא חצי מאמר,**

הערה בענין רבוי לשונות : עשרת הדברות כוללות כל מצוות התורה של מעלה ומטה וכוללות כל עשר האמירות של בראשית. ב-[בבלי שבת פח,ב] למד כי כל דיבור נחלק לשבעים לשון. ממה שהזוהר מלמד שעשרת הדברות כוללות עשר מאמרות בראשית אז אם עשרת הדברות נחלקו לשבעים לשון אז גם עשר מאמרות בראשית נחלקו לשבעים לשון. וזהו גם ענין קריאת שמע בכל לשון.

הצבנו שאלה האם יש דבר משותף למלה הראשונה בפסוקים שהוצגו. מצאנו מלים שונות, ניקוד שונה רק הטעם זהה. ההשערה כי יש ליחס לטעם **טפְקָא = טרְקָא** את הרמז לשנוי והרבוי מיחיד לרבים ורבוי לשונות ומאמרות. השערת הרבוי נתמכת בדוגמא הבאה שלא הוצגה ראשונה כי רצינו לפתוח בדבר טוב.

לימוד הילכתי מתפקיד טעם **טפְקָא = טרְקָא** כטעם עוצר בפסוק [זוהר כרך ב (שמות) פרשת יתרו דף צג עמוד ב] (סוף פ'ר' יתרו)

לֹא תִרְצָח - אי לאו דפסקא טעמא לא הוי תקונא לעלמין ויהא אסיר לן לקטלא נפשא בעלמא אף על גב ביעבור על אורייתא אבל במה דפסקא טעמא אסיר ושרי.

[זהר שמות (שני בפר') יתרו צג,ב] פסוק (כ,יג) **לֹא תִרְצָח** ... אי לאו דפסקא טעמא ... (אם לא שפסק הטעם **טפְקָא = טרְקָא** בטעם עליון בעשרת הדברות) לא יהיה תיקון לעולם ויאסר לנו להרוג נפש בעולם אפילו שיעבור על התורה אבל במה שפסק הטעמא הותר האיסור. עשרת הדברות הן המקור לכל מצוות התורה בתחומים של כל דיבר. ההיתר ליטול נפש אדם מתבטא לפחות במצוות הבאות בתורה עם ההגבלות שבכל מצוה :

א. ארבע מיתות בית דין

ב. דין הבא במחנתרת

ג. דין רודף

ד. דין גואל הדם

ה. מלחמה

משמע כי הטעם **טפְקָא = טרְקָא** (בטעם עליון) לא רק מפסיק אלא גם בתפקיד רבוי. והוא כעין רישום מקוצר האומר חפש פירוט לרבוי בכתובים אחרים.

ההגבלה מרומזת בטעם סְלוֹק (= סוף-פסוק) (בטעם עליון) במלת תְּרַצַּח

משתי הדוגמאות מתגלה שלטעם טפחֶא = טרחֶא יש יותר מתפקיד כטעם עוצר בפסוק הפסוק והוא מלמד בהלכה ומכתובים אחרים גם באגדה ובנושאים אחרים בתורה שבעל-פה. מוצע לומר שכמו בשיח, מנגינת האמירה משפיעה על משמעות האמירה כך טעמי המקרא מרבים וממעטים ממשמעות הנאמר.

[נפש החיים – הרב חיים מוולאז'ין] (הפניית ר' יאיר פינצ'ובר בעל מחבר ספר [קריאה עם טעם]) [זהר חדש שה"ש נ"ז ע"ד] ... ולכן נקראים טעמים, כמו שהטעם והפירוש של כל ענין הוא השכל הנסתר שבענין, שמתוכו יוכל האדם להבינו במחשבתו.

עיון זה עוסק בתפקידי טעמי המקרא בד"כ בחמישה חומשי תורה, בנסיון להוכיח בעזשי"ת שלטעמי המקרא יש תפקידים (בנוסף לפיסוק וההשפעה על הניקוד) המהווים רמז לדרשות חז"ל בפסוקים. העיון עוסק בעיקר בתורה ומעט בני"ך (טעמי כ"א ספרים), ומעט מימצאים במערכת השונה של טעמי שלושה הספרים איוב, משלי, תהלים.

התני"ך הכתוב על קלף הוא רצף של מלים ללא סימוני פיסוק. התורה שבעל-פה מפסקת את הרצף הזה ע"י טעמי המקרא.

בספר [הכוזרי, מאמר שני, (סוף) סעיף פ'] נמצאת התייחסות קצרה לנושא הטעמים והמפרשים רב מרדכי גניזי ובעל "אוצר נחמד" הרב ישראל הלוי מסבירים את השפעת הטעמים על הניקוד, ובין היתר הסקנו מדבריהם את הנקודות הבאות:

הטעמים **אתגח**, **סְלוֹק** הם הפסקי דבור התוחמים חצאי פסוקים, פעמים לטעם **סגול** תכונת **אתגח** או **זקף** או **סְלוֹק**.

הטעמים **אתגח**, **סְלוֹק**, **זקף** (טט: לעני"ד כוונתו ל-קטן ול-גדול), **סגול**, **רביע**, **שלשלת** הם הפסקי ענין התוחמים תת-ענינים בתוך חצאי פסוקים.

טעם **זרקא** אמנם טעם עוצר אבל הוא משרת של **סגול**.

נשים לב שהפסקי הענין הנ"ל פרט ל-**אתגח**, **סְלוֹק** הם טעמים המסומנים מעל המלים, יש המכנים אותם טעמים עליונים. היות ויש עוד טעמים עליונים בירור הפסקי ענין והפסקי דבור הוא יסוד לתבניות טעמים מורכבות ומה הן מדריכות איך ללמוד.

טעם **טפחא** = **טרחא** שנדון לעיל מהווה חלק מתבניות טעמים שאנחנו הגדרנו כתבניות הפסקי דבור, שגם במ יש תבניות טעמים מורכבות, והן תמיד בין הפסק ענין האחרון בטעם עליון אם ישנו בחצי פסוק ובין הטעמים **אתגח** או **סְלוֹק**.

בדוגמה הבאה מוצג לימוד בשני הפסקי ענין בפסוק

במדבר שלח לך טו,לט: העוסק בהלכות ציצת

וְהָיָה לְכֶם לְצִיצַת וְרֵאיתֶם אֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם אֶת-כָּל-מִצְוַת ה' וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא-תִתּוּרוּ אֶתְרֵי לְבַבְכֶם וְאַתְרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר-אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם:

ועבור חלק מההסבר ההלכתי מוצג הפסוק הבא

בראשית א,ז: העוסק בבריאת הרקיע

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ וַיְבַדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרְקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרְקִיעַ וַיְהִי-כֵן:

בשני הפסוקים הפסקי ענין בתבנית טעמים זרקא סגול כאשר תפקיד התבנית הוא מוסיף מענינו על ענינו. בפסוק הציצית תבנית טעמים מונח רביע כאשר תפקיד התבנית הוא הערך חמש המודגם בתמונה מויקיפדיה המציגה ציצית עם חוט "תכלת" וציצית רק בלבן, בשניהם חמישה קשרים כפולים הנוצרים מקשירת שמונה החוטים סביב עצמם ובין הקשרים ארבעה רווחים, אוירים בלשון השולחן ערוך, בעלי מספר כריכות בחוט אחד.

(במד' שלח טו, לט) **וְהָיָה לְכֶם לְצִיצִית** – מונח זרקא סגול – בתפקיד מוסיף מענינו על ענינו, **מוסיף מחוטי הציצית עליהם** ע"י כריכות פתיל אחד תכלת או לבן משמונה פתילי הציצית על שאר פתילי הציצית. הציצית מקשרת אל (בר' א, ז) **וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ** – מונח זרקא סגול הראשון בתורה, אף הוא **מוסיף מענינו על ענינו** כי כתוב רקיע אחד ונדרש בחז"ל רבוי רקיעים היינו שניים או שבעה רקיעים ומשמעותם האמונית, וגם נדרש בחז"ל הקשר בין ציצית לרקיע כגון [מדרש תהלים (בובר) מזמור צ] ש-ציצית תכלת דומה לים ... וים לרקיע ... לקשת וקשת למראה דמות כבוד ה' ... מסתכלין בציצית כאילו הדר שכינה עליהן ... **וְרָאִיתֶם אֹתוֹ ... להקב"ה**. המדרש והגמרא מדגישים במצוות ציצית נושאים רוחניים נשגבים. [מדרש תהלים מזמור צ] אמר ר' חזקיה בזמן שישראל מתכסין בציצית לא יהיו סבורין שמא תכלת הן לובשין אלא כך יהיו ישראל מסתכלין בציצית כאילו הדר שכינה עליהן שנאמר (במ' שלח טו, לט) **וְרָאִיתֶם אֹתוֹ** אותם לא נאמר אלא **אֹתוֹ להקדוש ברוך הוא** הוי (תה' צ, טז) **וְהִדְרֶךָ עַל-בְּנֵיהֶם**: [מדרש ילמדנו (מאן) ילקוט תלמוד תורה - פרשת שלח] **כאילו כסא הכבוד אתה רואה**, שהוא דומה לתכלת. [בבלי מנחות לט, א] ... תנא: הפוחת לא יפחות משבע (כריכות), והמוסיף לא יוסיף על שלש עשרה; הפוחת לא יפחות משבע - כנגד שבעה רקיעים, והמוסיף לא יוסיף על שלש עשרה - כנגד שבעה רקיעין ושה אוירין שביניהם.

המדרש אומר וְרֵאִיתֶם אֱלֹהֵי ... לַהֲקַבְלָהּ. וכבר ענה הקב"ה למשה (שמי' תשא לג, כ) כִּי לֹא־יִרְאֶנִי הָאָדָם וְחַי: אם כן מהו וְרֵאִיתֶם אֱלֹהֵי ? התוכן מלמד על קיום המצוה בזמן יום שבו אפשר להבחין בין חוט תכלת וחוט לבן. ע"פ [שו"ע] שלהלן מוצע לומר כי תבנית הטעמים מלמדת על ראיית ארבע אותיות שם הוי"ה בציצית כשהן מרומזות בכריכות הפתילים בארבעה אורים בין חמישה קשרים. התורה רומזת להשתמש במידת הדרשה (כט) מלשון גימטריא (תרי אפי : חד אפי בחילוף האותיות, וחד שהוא בחשבון האותיות) מברייתא ל"ב מידות דרבי אלעזר בן רבי יוסי הגלילי)

[שו"ע או"ח יא יד [נג*] ... שישלים לחמש קשרים כפולים וארבעה אורים ביניהם מלאים כריכות ... ונוהגים לכרוך (ע"פ האר"י) באור ראשון ז' כריכות (כנגד שבעה רקיעים, הנהגה בתוך הטבע), ובשני ח' (הנהגה מעל הטבע) (שבע ושמונה עולה גי' אותיות י"ה משם הוי"ה), ובשלישי י"א (עולה גי' אותיות ו"ה משם הוי"ה) וברביעי י"ג (עולה גי' אח"ד), שעולים כולם ל"ט כמנין הוי"ה אח"ד ... או בשיטת רבי שלמה מולכו מספר הכריכות הוא י' ה' ו' ה' (זה שם הוי"ה ביתר גלוי)

עכשו נצרף לדוגמא הקודמת מקרא שלישי בנושא טלית גם הוא בתבנית טעמים זרקא סגול כאשר תפקיד התבנית הוא מוסיף מענינו על ענינו.

בראשית א, ז:

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ וַיְבַדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרְקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרְקִיעַ וַיְהִי-כֵן: הַרְקִיעַ בַּאֲמוֹנָה בַּמַּדְבָּר שֶׁלֹּחַ לַךְ טו, לט:

וַהֲיָה לְכֶם לְצִיצִית וְרֵאִיתֶם אֱלֹהֵי וַיִּכְרַתֶם אֶת-כָּל-מִצְנֵת ה' וַעֲשִׂיתֶם אִתְּכֶם הַלְכוֹת צִיצִית כַּבְּטוּי לַהֲשַׁגְחָה פִּרְטִית וְלֹא-תִתְּוּ אֲחֵרֵי לְבַבְכֶם וְאֲחֵרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר-אִתְּכֶם זָנִים אֲחֵרֵיהֶם:

שמות כי תשא לד, ו:

וַיַּעֲבֹר ה' אֶל-פְּנֵי וַיִּקְרָא ה' אֶל רַחֵם וַחֲנּוּן אַרְבָּה אַפִּים וְרַב-תְּסֻד וְאַמֶּת: י"ג מידות של רחמים כמקור להלכות סליחות

הציצית קשורה בטלית ומקשרת לייג מידות של רחמים הנלמדים בכתוב השלישי אף הוא בזרקא סגול (שמי' כי תשא לד, ו) וַיַּעֲבֹר ה' אֶל-פְּנֵי וַיִּקְרָא, אף הוא מוסיף מענינו על ענינו כ-כנדרש ב-[בבלי ראש השנה יז, ב] אמר רבי יוחנן : אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור (בטלית עם ציציות), והראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו : כל זמן שישראל חוטאין - יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. הקב"ה כביכול התעטף בטלית כאילו הוסיף על עצמו ועבר לפני התבה כשליח צבור ללמד הלכות סדר תפלה לסליחה.

דוגמא של קשר בין תבניות טעמים ומידות דרישה בתורה ואגדה.

בראשית וישלח לו, יב – יב:

[יא] וַיְהִי בְּנֵי אֱלִיפַז תִּימָן אוֹמֵר צִפּוֹ וַגַּעְתֶּם וַקְנִזוּ:

[יב] וַתִּמְנְעוּ הַיְתָה פִּילְגֵשׁ לְאֱלִיפַז בֶּן-עִשׂוֹ וַתִּלְדַּד לְאֱלִיפַז אֶת-עֲמֶלֶק

אֵלֶּה בְּנֵי עֵדָה אֲשֶׁת עִשׂוֹ:

-(בר' וישלח לו, יב) וַתִּמְנְעוּ הַיְתָה וגו' זוהה, בפירושי הראשונים קשר בין תבנית טעם ומידת דרשת תורה.

[רשב"ם] ... ראיתי ב-[שוחר טוב] וַתִּמְנְעוּ מחובר גם לפסוק העליון, ב-[שכל טוב] הטעם אחרי מלת וַתִּמְנְעוּ

נקרא קו מפסיק (פסק), ב-[לקח טוב] נקרא לגרמיה (לעצמו). ו-[רמב"ן] מפרש שהמלה היא מופע של מידה י"א (מברייתא דל"ב מידות) לר' אלעזר בר' יוסי הגלילי "סדור שנחלק".

כתב ה-[רמב"ן] (לו, יב) **וְתִמְנְעוּ הַיְתָה פִּלְגֶשׁ** - ... ועל דרך הפשט יש לחשוב בו, כי תמנע פילגש אליפז אחרי לידתה את עמלק ילדה בן, ותקש בלדתה ותמת, ותקרא את שמו תמנע בעבור הזכיר שמה. ואביו אליפז קרא לו קרח, ... ואני עוד סובר בכתוב הזה מה שאמרו רבותינו בשלושים ושתיים מדות (מדה יא) שהאגדה נדרשת, אמרו **סדור היה ראוי להיות אלא שנחלק** ... וגם רודפי הפשט יאמרו כן בפסוקים אחרים, וכן זה יאמר (לו, יא) **וַיְהִי בְּנֵי אֱלִיפָז תִּמְנָן אוֹמְרֵי אֶפְסוֹ וְגַעְתֶּם וְקָנְזוּ**: (הע'): אמנם טעם סלוק אבל מצרף את המלה (הבאה) (לו, יב) **וְתִמְנְעוּ. וְחֹזֵר וְאָמַר הַיְתָה פִּלְגֶשׁ** ... והיא הסבה שלא הזכיר שמה, כי לא רצה לאמר שני פעמים ותמנע לזכר ולנקבה.

המהרז"ו בפירושו לברייתא ל"ב מידות מביא דוגמאות למידה זו בכתובים בטעמי מקרא אחרים. מסקנת הכותב קריאה עם פסק מחבר את המלה בראש הפסוק לפסוק שלפניו וזהו שם הזכר תמנע בן נוסף של אליפז, קריאה ללא פסק תמנע (הנקבה) היתה פילגש וגו'

סיכום ומסקנות העיון – תפקידי הטעמים בדרכי לימוד התורה :

- א. מודל תפקידי תבניות הטעמים מבוסס על כ-14% מטעמי התורה פרט לגעיה ומקף, ועל כ-4000 דוגמאות מקוטלגות ומאות שאינן מקוטלגות מהתכנים של התורה שבעל-פה, שלדעתנו תפקידי תבניות הטעמים המוצעות מתואמים עמם
- ב. אפשר כי טעמי המקרא הם ברמת רמז של הפרד"ס ומשמשים בהטעמה הרעיונית בפשט ברמז בדרש ובסוד
- ג. בהסתכלות רחבה נוצרת רשת רעיונית בין חלקי תורה בתבניות דומות
- ד. הלימוד ע"פ הטעמה רעיונית קיים בעת ובעונה אחת עם לימודים בדרכים אחרות, כמו המידות שהתורה והאגדה נדרשות בהם, ולעתים מרמז אליהם ומשתלב בהם.
- ה. לכל טעם ותבנית טעמים יש כנראה תפקידים אחדים. לכן יש למצוא את כלל התפקידים של כל טעם ותבנית.
- ו. לא בכל מופע של טעם ותבנית טעמים כל התפקידים פעילים. כל דרך לימוד נקבעת ע"פ התפקיד שהטעם ותבנית הטעמים משרה בהתאם לתוכן חצי הפסוק והטעמים שלפניו ולאחריו. לכן יש למצוא בכל מופע לאיזה תפקיד אפשר להתאים את הטעם או התבנית.
- ז. טעמים ותבניות מסוימים מציינים רבוי ואחרים מציינים הגבלה – מיעוט
- ח. במופעים מסוימים הטעם או התבנית מרמזת לכעין רישום מקוצר המרמז לכתובים אחרים שיש לדרשם בהקשר לכתוב במקום הטעם.
- ט. היות ומצאנו דמיון מסוים למידות שהתורה נדרשת בהם, לכן אנו מחפשים קשרים בין טעמים למידות ולדרכי לימוד אחרות בנוסף לרבוי ולמיעוט פשוטים.
- י. תמצית ההשערות: אהנת, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תכיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תכיר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכיר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכיר מרכא טפקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – כ"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע

ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ...
זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין;
קדמא ואזלא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מי"ג מידות דר' ישמעאל;
תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא –
דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר
בהלכה;